

NỘI DUNG TUYÊN TRUYỀN, VẬN ĐỘNG CHO CUỘC TỔNG ĐIỀU TRA DÂN SỐ VÀ NHÀ Ở NĂM 2009

Hoàng Xuyên^(*)

Ngày 03/8/2007 Thủ tướng Chính phủ ban hành Chỉ thị số 19/2007/CT-TTg về việc chuẩn bị tổng điều tra dân số và nhà ở vào 0 giờ ngày 1/4/2009. Chỉ thị xác định kết quả tổng điều tra sẽ được dùng làm cơ sở đánh giá kết quả việc thực hiện các chủ trương, chính sách của Đảng và Nhà nước trong giai đoạn 2000-2010 và định hướng xây dựng kế hoạch phát triển kinh tế - xã hội cho giai đoạn 2011-2020.

Chỉ thị yêu cầu các bộ, ngành, UBND các cấp thực hiện các nhiệm vụ để chuẩn bị cho tiến hành Tổng điều tra dân số và nhà ở trên phạm vi cả nước và giao Bộ Kế hoạch và Đầu tư (Tổng cục Thống kê) chủ trì, phối hợp với các Bộ, ngành liên quan khẩn trương triển khai các công tác chuẩn bị cho cuộc Tổng điều tra dân số và nhà ở trên phạm vi cả nước. Công tác chuẩn bị liên quan đến việc xây dựng phương án và kế hoạch cho cuộc Tổng điều tra, bao gồm các cuộc điều tra thử nghiệm, phải kết thúc vào quý II năm 2008 và báo cáo Thủ tướng xem xét quyết định tiến hành tổng điều tra.

Thực hiện Chỉ thị của thủ tướng, ngày 31/8/2007, Thứ trưởng Bộ Kế hoạch và Đầu tư kiêm Tổng cục trưởng Tổng cục Thống kê đã có Quyết định số 961/QĐ-TCTK thành lập Ban chuẩn bị Tổng điều tra dân số và

nhà ở năm 2009, gồm ba tổ: tổ nghiệp vụ, tổ nguồn lực, tổ tuyên truyền, vận động và xử lý số liệu. Trong cuộc họp Ban chuẩn bị ngay sau đó, Tổng cục trưởng kết luận các công việc phải làm và giao nhiệm vụ cụ thể cho cả Ban và các tổ. Tuyên truyền vận động là công việc được kết luận cuối cùng trong cuộc họp nhưng lại có vị trí hết sức quan trọng và cần triển khai ngay. Vậy, tại sao trong TĐTDS, tuyên truyền-vận động có vị trí quan trọng như vậy?

Kinh nghiệm thực tế từ các cuộc tổng điều tra dân số và nhà ở của nước ta trước đây cũng như của nhiều nước khác trên thế giới cho thấy chất lượng của cuộc tổng điều tra (TĐT) phụ thuộc cuối cùng vào sự hợp tác trung thực của người dân với sự hỗ trợ dư luận của toàn xã hội. Ước tính đến thời điểm TĐT, cả nước có trên 87 triệu dân sống trong hơn 20 triệu hộ. Tổng điều tra thu thập thông tin về từng người dân thông qua phỏng vấn trực tiếp từ trên 20 triệu hộ này. Muốn phỏng vấn thành công phải làm cho đối tượng phỏng vấn hiểu được những điều họ phải trả lời. Cho nên, phỏng vấn cũng là một hoạt động của tuyên truyền vận động.

Hơn nữa, Tổng điều tra dân số và nhà ở là một công việc mang tính kỹ thuật phức tạp có phạm vi rộng nên đòi hỏi phải có sự

(*) Phó vụ trưởng Vụ Thống kê Dân số và Lao động

đầu tư lớn về nhân lực, tài lực và vật lực. Tuyên truyền vận động nhằm đảm bảo cho tổng điều tra có được sự đầu tư đầy đủ các nguồn lực đó, đặc biệt là tài lực.

Nhiều yếu tố ảnh hưởng đến công tác tuyên truyền vận động. Vì vậy, phải trên cơ sở phân tích những thay đổi về các điều kiện dân số, kinh tế, xã hội và hạn chế về nhận thức của người dân đối với tổng điều tra mà định ra nội dung tuyên truyền cụ thể cho từng nhóm đối tượng.

1. Những thay đổi về dân số và kinh tế - xã hội

So với các cuộc tổng điều tra dân số đã thực hiện trước đây, việc thực hiện tổng điều tra dân số năm 2009 sẽ diễn ra trong điều kiện dân số, kinh tế và xã hội có những đặc điểm nổi bật đáng chú ý sau:

- Ước tính vào năm 2009, dân số Việt Nam sẽ tăng thêm khoảng 10 triệu người so với năm 1999. Có sự thay đổi về số đơn vị hành chính cấp tỉnh/huyện. Năm 1999 cả nước có 61 đơn vị hành chính cấp tỉnh và hiện nay là 64 tỉnh. Việc chia tách đơn vị hành chính ở cấp huyện và xã diễn ra thường xuyên hơn so với cấp tỉnh. Điều này gây khó khăn cho công tác vẽ sơ đồ và lập bảng kê và phân tích số liệu theo chuỗi thời gian.

- Quá trình đô thị hoá diễn ra với tốc độ khá nhanh. Việc điều tra dân số ở khu vực đô thị phức tạp hơn nhiều so với khu vực nông thôn.

- Di cư tự do từ nông thôn ra các khu đô thị, khu công nghiệp và khu chế xuất để tìm việc làm và cơ hội học hành - là vấn đề

đang được quan tâm hiện nay. Di cư là một chỉ tiêu quan trọng của các cuộc tổng điều tra dân số, tuy nhiên đây cũng chính là yếu tố dễ gây ra trùng sót trong vẽ sơ đồ, lập bảng kê và điều tra thu thập số liệu.

- Trong tiến trình hội nhập quốc tế và toàn cầu hoá, nhiều người Việt Nam ra nước ngoài tìm việc làm, và nhiều người nước ngoài tới làm việc ở Việt Nam, tạo ra dòng di cư quốc tế. Đây là một chủ đề cần quan tâm trong cuộc TĐT 2009.

- Quá trình công nghiệp hoá, hiện đại hoá và hội nhập kinh tế quốc tế dẫn đến thay đổi nhanh cơ cấu lao động và thêm nhiều nghề mới. Trong cuộc TĐT 1999, việc phân tổ thống kê lao động chưa hoàn toàn theo chuẩn quốc tế. Tổng điều tra 2009 cần phải khắc phục vấn đề này.

- Dự báo năm 2009 dân số Việt Nam vào khoảng 86-87 triệu người. Với một dân số có quy mô lớn và việc thay đổi cũng như chia nhỏ các đơn vị hành chính, nên việc xử lý, tổng hợp và phổ biến thông tin cũng cần có sự thay đổi cho phù hợp với thực tế và đòi hỏi nhu cầu lớn về tài chính và kỹ thuật.

2. Những hạn chế xuất phát từ nhận thức đối với TĐT dân số

Về phía người dùng tin

Kinh nghiệm của các cuộc tổng điều tra trước đây cho thấy người dùng tin thường đưa ra yêu cầu lớn hơn rất nhiều so với khả năng của cuộc Tổng điều tra dân số. Do không hiểu rõ khả năng đáp ứng của tổng điều tra, cũng như cách khai thác sản phẩm thông tin tổng điều tra kết hợp với các nguồn thông tin chuyên ngành khác, nên

người dùng tin để có tâm lí không tin tưởng, không ủng hộ tổng điều tra với hết trách nhiệm của mình, và không đánh giá đúng mức độ thành công của tổng điều tra.

Về phía người dân

Như đã đề cập ở trên, tổng điều tra dân số thu thập thông tin về từng người dân. Vì vậy, sự hợp tác trung thực và đầy đủ của người dân là yếu tố quan trọng nhất đảm bảo cho cuộc tổng điều tra thành công. Trong hoàn cảnh kinh tế thị trường và chủ trương hội nhập quốc tế với nhiều luồng ảnh hưởng tiêu cực trong xã hội như hiện nay, có được sự hợp tác này là rất khó khăn vì mấy lí do chính như sau: Người dân nói chung không quan tâm gì đến các sản phẩm thông tin của tổng điều tra; E ngại về tiết lộ bí mật riêng tư của cá nhân và gia đình mình; Sợ chính quyền sẽ sử dụng những thông tin này để xiết chặt quản lý theo hướng hạn chế tự do và quyền lợi của mình.

Về giới truyền thông đại chúng

Kinh nghiệm cho thấy đã có những hiểu lầm về tình hình dân số gây hoang mang trong dư luận xã hội do những phân tích chưa chính xác của giới truyền thông đại chúng về các số liệu và thông tin dân số. Tổng điều tra dân số năm 2009 đòi hỏi những hoạt động tuyên truyền vận động rất sâu rộng để tháo gỡ những khó khăn về nhận thức như đã nêu ở trên, và khó khăn đầu tiên cần được ưu tiên giải quyết lại liên quan đến nhận thức của giới truyền thông đại chúng về các vấn đề dân số nói chung và tổng điều tra dân số nói riêng.

3. Nội dung tuyên truyền vận động cho các nhóm đối tượng trong tổng điều tra dân số và nhà ở năm 2009

Nhóm dùng tin và tài trợ trong nước

- TĐT làm được gì và không làm được gì? (qui mô và phạm vi thông tin của TĐT)

- TĐT được tổ chức thực hiện như thế nào?

- Thông tin TĐT được sử lí, phân tích và phổ biến ra làm sao?

- Giá trị các thông tin TĐT nằm ở đâu?

- Các nguồn thông tin dân số khác và quan hệ của chúng với TĐT

- Liên hệ yêu cầu thông tin và hợp tác với TĐT như thế nào?

- Kêu gọi trách nhiệm công dân: tích cực vận động cộng đồng mình hợp tác trung thực với TĐT là cách thiết thực nhất để có các thông tin giá trị phục vụ cho chính quyền lợi của mình.

- Ngân sách nhà nước cho TĐT 2009 (nhấn mạnh sự nỗ lực tối đa của nhà nước, so sánh với các TĐT trước đây).

- Những hoạt động có trong kế hoạch TĐT 2009 vẫn còn chưa có hoặc chưa đủ ngân sách, kể cả những hoạt động truyền thông vận động, đặc biệt là phần vận động người dân hợp tác trung thực với TĐT 2009, trong đó có Chiến dịch quảng cáo xã hội cho TĐT 2009.

- Kêu gọi đối tượng tài trợ cho Chiến dịch quảng cáo xã hội và Đợt tuyên truyền trực tiếp tới người dân như một cơ hội quảng cáo cho thương hiệu của chính mình (nhà tài trợ sẽ được hiện diện trên các sản phẩm của Chiến dịch quảng cáo xã hội và Đợt tuyên truyền trực tiếp).

- Nếu muốn tài trợ thì gặp ai, làm gì?

Nhóm Người dân và giới Truyền thông đại chúng

- TĐT là gì?
- Tại sao nhà nước phải bỏ tiền làm TĐT?
- Người dân lợi gì từ TĐT? Tại sao? Như thế nào?
- Người dân và những người trong gia đình mình phải làm gì để TĐT được thành công? (mô tả đơn giản và dễ hiểu những việc của điều tra viên và việc của người dân)
- Những điều cần làm
- Những điều không được làm
- Lịch tham gia TĐT của cá nhân và gia đình.

Nhóm tài trợ và dùng tin quốc tế và nước ngoài

- Tại sao Việt Nam phải làm TĐT dân số vào năm 2009?
- Tóm lược nội dung, kế hoạch và tổ chức chỉ đạo thực hiện TĐT 2009
- Những cái mới của TĐT 2009 (cần nhấn mạnh những bài học về chất lượng rút ra từ các cuộc điều tra trước, vị trí quan trọng của sự hỗ trợ kỹ thuật và tài chính của quốc tế; và vấn đề hội nhập thông tin: tính so sánh quốc tế, các tiêu chí quốc tế; kỹ thuật nhập và xử lý số liệu; qui trình phân tích và phổ biến thông tin)
- Bài tỏ sẵn sàng tiếp nhận những đề nghị và góp ý về thông tin TĐT của đối tượng dùng tin quốc tế.

- Ngân sách nhà nước cho TĐT 2009 (nhấn mạnh sự nỗ lực tối đa của nhà nước, so sánh với các TĐT trước đây)

- Những hoạt động có trong kế hoạch TĐT 2009 vẫn còn chưa có hoặc chưa đủ ngân sách, kể cả những hoạt động truyền thông vận động, cùng dự toán ngân sách cho các hoạt động này (phải đưa ra đầy đủ lý lẽ thuyết phục cùng các con số dự toán hợp lý).

- Kêu gọi sự giúp đỡ của đối tượng, nhấn mạnh đến quyền lợi thông tin của đối tượng.

- Nếu muốn tài trợ thì gặp ai, làm gì?

Tổng điều tra dân số và nhà ở năm 2009 là một cuộc điều tra cơ bản lớn và quan trọng. Tổ chức thành công cuộc Tổng điều tra sẽ cung cấp một nguồn dữ liệu tin cậy và phong phú rất cần cho các đối tượng dùng tin khác nhau cả trong và ngoài nước. Tổ chức thành công cuộc Tổng điều tra cũng sẽ là cơ hội tốt để củng cố và phát triển nguồn lực thống kê.

Nhận thức rõ tầm quan trọng đó, cuộc họp đầu tiên của Ban chuẩn bị đã xác định tiến hành cuộc Tổng điều tra dân số và nhà ở năm 2009 là nhiệm vụ trọng tâm của toàn Ngành trong hai năm 2008 và 2009. Kỳ vọng và tin tưởng, với định hướng nội dung như trên, công tác tuyên truyền vận động sẽ đóng góp phần xứng đáng vào thành công chung đó■